

**ՆԱՆՈՒՆ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ը**

**ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԱԼԻԿ ՄԱԹԵՎՈՍՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՆԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՆՏ ՔՐԵԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 404 ՆՈՂՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ՝ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՆԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՆԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱՔԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

22 դեկտեմբերի 2009թ.

Նայասրանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Նարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ն. Դանիելյանի (զեկուցող), Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Վ. Նովհաննիսյանի, Ն. Նազարյանի,

մասնակցությամբ՝ դիմողի ներկայացուցիչ Ն. Բաղդասարյանի, գործով որպես պարասխանող ներգրավված՝ ՆՏ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՆՏ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավաբանական վարչության պետ Ա. Խաչատրյանի,

համաձայն ՆՏ Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետի, 101 հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 25, 38 եւ 69 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Ալիկ Մաթեոսյանի դիմումի հիման վրա՝ ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404 հոդվածի 2-րդ մասի՝ Նայասրանի Նանրապետության Սահմանադրությանը համապարասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղ. Ա. Մաթեոսյանի՝ 25.08.2009թ. դիմումն է սահմանադրական դատարան:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի հաղորդումը, կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգիրքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Նայասրանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց.**

1. ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգիրքը (այսուհետք՝ օրենսգիրք) ընդունվել է Նայասրանի Նանրապետության Ազգային ժողովի կողմից 1998 թվականի հուլիսի 1-ին, ՆՏ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի սեպտեմբերի 1-ին եւ ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 12-ից:

Օրենսգրքի վիճարկվող 404 հոդվածի 2-րդ մասը փոփոխվել է ՆՏ Ազգային ժողովի կողմից 2007 թվականի նոյեմբերի 28-ին ընդունված՝ «Նայասրանի Նանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՆՕ-270 -Ն օրենքով:

Օրենսգրքի 404 հոդվածը վերնագրված է. «Վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող անձինք», որի 2-րդ մասը 2007 թվականի նոյեմբերի 28-ի խմբագրությամբ սահմանում է. «2. Վերաքննության կարգով բողոքարկման ենթակա դատական ակտերն անձը չի կարող բողոքարկել վճռաբեկ դատարան, եթե նա նույն հիմքերով չի բողոքարկել դատական ակտը վերաքննիչ դատարանում»:

Նույնաբնույթ նորմ է բովանդակում նաեւ ՆՏ դատական օրենսգրքի 58 հոդվածի 1-ին մասը, ըստ որի՝ «Վերաքննության կարգով բողոքարկման ենթակա գործն ըստ էության լուծող դատական ակտերը անձը չի կարող բողոքարկել վճռաբեկ դատարանում, եթե նա նույն հիմքերով չի բողոքարկել դատական ակտը վերաքննիչ դատարանում: Բացառություն են կազմում այն ակտերը, որոնք վերաքննության կարգով բողոքարկման ենթակա չեն»:

2. Քննության առարկա գործի դատավարական նախապայմությունը հանգում է հետեւյալին: Սյունիքի մարզի առաջին արյանի դատարանի՝ 29.08.2007թ. դատավճռով Ա. Մաթեոսյանը մեղավոր է ճանաչվել ՆՏ քրեական օրենսգրքի 359 հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետով, 104 հոդվածի 1-ին մասով եւ դատապարտվել ազատազրկման 9 օրերի 6 ամիս ժամկետով:

ՆՏ վերաքննիչ քրեական դատարանի՝ 03.12.2007թ. դատավճռով առաջին արյանի դատարանի դատավճիռը թողնվել է անփոփոխ, իսկ վերաքննիչ բողոքը՝ առանց բավարարման:

25.07.2008թ. ՆՏ վճռաբեկ դատարանը բավարարել է ՆՏ զինվորական դատախազի բողոքը եւ բեկանելով ՆՏ վերաքննիչ քրեական դատարանի՝ 03.12.2007թ. դատավճիռը՝ գործն ուղարկել է նույն դատարան՝ այլ կազմով նոր քննության:

12.11.2008թ. ՆՏ վերաքննիչ քրեական դատարանը բեկանելով եւ փոփոխելով Սյունիքի մարզի առաջին արյանի դատարանի՝ 29.08.2007թ. դատավճիռը՝ Ա. Մաթեոսյանին մեղավոր է ճանաչել ՆՏ քրեական օրենսգրքի 359 հոդվածի 2-րդ

մասի 2-րդ կետով, 104 հոդվածի 2-րդ մասի 10-րդ կետով եւ պարփոցները մասնակիորեն գումարելու միջոցով վերջնական պարփոց է նշանակել ազարագրկում 15 փարի ժամկետով:

25.02.2009թ. ՄՍ վճարեկ դարարանն Ա. Մաթեոսյանի պաշտպանի վճարեկ բողոքը վերադարձրել է:

30.04.2009թ. ՄՍ վճարեկ դարարանը վերադարձրել է նաեւ Ա. Մաթեոսյանի բողոքը:

3. Դիմողը սահմանադրական դարարանում վիճարկում է օրենսգրքի 404 հոդվածի 2-րդ մասը եւ գրնում է, որ դրա դրույթները հակասում են ՄՍ Սահմանադրության 18 եւ 19 հոդվածներին, ուստի խնդրում է այն անվավեր ճանաչել:

Դիմողը գրնում է, որ նշված քրեադարավարական նորմն իր էությանը չի համապարասխանում ինչպես ՄՍ Սահմանադրության ոգուն, այնպես էլ առողջ քրամաբանությանը: Սահմանադրությունը մարդուն եւ քաղաքացուն իրավական հնարավորություն է տալիս արդյունավետ միջոցներով պաշտպանելու եւ վերականգնելու իր խախտված իրավունքները: Մինչդեռ ՄՍ քրեական դարավարության օրենսգրքի 404 հոդվածի 2-րդ մասն արգելում է անձին օգտվելու իր սահմանադրական իրավունքներից:

Դիմողը նշում է, որ վերոհիշյալ նորմի վերլուծությանը կարելի է հանգել հետեւյալ եզրակացությանը.

- պաշտպանը, ով վարույթին մասնակցել է վերաքննության փուլում, վճարեկ բողոք բերելու իրավունք չունի, քանի որ ինքը վերաքննիչ բողոք չի բերել,

- եթե առաջին արյանի դարարանի դարավճիռը կողմին բավարարում է, եւ նա բողոք չի բերել, այն վերաքննիչ դարարանում բեկանվելու դեպքում կողմը գրվում է վճարեկ բողոք բերելու իրավունքից,

- ստացվում է, որ անկախ բավարարման աստիճանից, միեւնույն է, կողմը պետք է բողոքարկի առաջին արյանի դարարանի դարավճիռը, այլապես վճարեկ բողոք բերելու իրավունք չի ունենա,

- վերաքննիչ դարարանի կողմից թույլ տրված նյութական եւ դարավարական նորմերի խախտումների դեմ բողոքարկել չի թույլատրվում, քանի որ վերաքննիչ բողոքում դրա հիմքերը նշված չեն եղել:

Դիմողի կարծիքով, այս նորմի կիրառումը վճարեկ դարարանին հնարավորություն է տալիս խուսափելու արդարադարություն իրականացնելու իր սահմանադրական պարտականություններից, դրանք իրականացնել հայեցողական կարգով:

Դիմողը գտնում է, որ անընդունելի է այն մտայնությունը, թե Սահմանադրությամբ վճռաբեկ դատարանին տրված կարգավիճակով «դասական իմաստով» այն դատարանում է դատական արյան լինելուց: Վճռաբեկ դատարանն ինքն իրեն գրկել է գործը վերանայող դատական երրորդ՝ բարձրագույն դատական արյան լինելուց, այնինչ Սահմանադրությամբ տրված բարձրագույն դատական արյանի լիազորություններն օրենքով չեն կարող սահմանափակվել եւ դատարանին «թույլատրել» հայեցողական մոտեցում ցուցաբերել իր «սահմանադրական առաքելությունն իրականացնելու գործում»:

4. Պատասխանողն առարկելով դիմողի փաստարկների դեմ՝ գտնում է, որ օրենսգրքով սահմանված հիշյալ դրույթն իր բնույթով չի սահմանափակում անձի՝ վերադաս դատարան դիմելու իրավունքը, այլ հստակ սահմանում է ՆՏ վճռաբեկ դատարանի դիմելու կարգն ու պայմանները:

Պատասխանողը միաժամանակ նշում է, որ վիճարկվող հոդվածում խոսքը վերաբերում է դատական ակտին, այլ ոչ թե անձին: Ներուաբար, վիճարկվող հոդվածը չի արգելում պաշտպանին վճռաբեկ բողոք բերել այն դեպքում, երբ վերաքննիչ բողոք բերել էր վերջինիս վստահողը:

Պատասխանողի կարծիքով, դիմողի այն դիրքորոշումը, ըստ որի՝ եթե վերջինս վերաքննիչ բողոք չի բերել, ապա այն վերաքննիչ դատարանում բեկանվելու դեպքում գրկվում է վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունքից, անընդունելի է այն հիմնավորմամբ, որ վերաքննիչ դատարանը ոչ թե գործն ըստ էության լուծող դատարան է, այլ գործը քննում է վերաքննիչ բողոքում նշված հիմքերով եւ ծավալով: Եթե վերաքննիչ դատարանը մյուս կողմի վերաքննիչ բողոքի հիման վրա բեկանել է ստորադաս դատարանի դատական ակտը, ապա դա արել է սուսկ մյուս կողմի վերաքննիչ բողոքի հիմքերով եւ ծավալում: Բայց, եթե վերաքննիչ դատարանը դատական ակտը բեկանել է մյուս կողմի վերաքննիչ բողոքում ամրագրված հիմքերով, ապա կողմը վճռաբեկ դատարանում բողոք ներկայացնելիս կմարնանշեր, թե մյուս կողմի վերաքննիչ բողոքում նշված հիմքերն ինչու չպետք է վերաքննիչ դատարանը հիմք ընդուներ եւ ակտը բեկաներ: Նակառակ դեպքում, եթե վերաքննիչ կամ վճռաբեկ դատարանի դիմելիս կողմերն ազատ լինեին ցանկացած հիմնավորում նշելուց, ապա եւ վերաքննիչ, եւ վճռաբեկ դատարանները կհանդիսանային գործն ըստ էության քննող եւ լուծող դատարաններ:

Պատասխանողի կարծիքով, դիմողի այն պնդումը, ըստ որի՝ անկախ բավարարման աստիճանից, միեւնույն է, կողմը պետք է բողոքարկի առաջին արյանի

դարարանի դարավճիռը, այլապես վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք չի ունենա, նույնպես անընդունելի է, քանի որ վերաքննիչ դարարանը գործն ըստ էության քննող դարարան չէ եւ այն քննում է վերաքննիչ բողոքում նշված հիմքերով եւ ծավալով, հետեւաբար՝ առաջին աստիճանի դարարանի դարավճիռը բեկանել հնարավոր է միայն վերաքննիչ բողոքում բերված հիմքերի հիմնավորվածության դեպքում:

Ինչ վերաբերում է դիմողի այն դիրքորոշմանը, որ վերաքննիչ դարարանի կողմից թույլ տրված նյութական եւ դարավարական նորմերի խախտումների դեմ բողոքարկել չի թույլատրվում, քանի որ վերաքննիչ բողոքում դրա հիմքերը նշված չեն եղել, ապա պարասխանողը գտնում է, որ վիճարկվող դրույթում նման սահմանափակման մասին խոսք չի գնում:

Ելնելով վերոգրյալից՝ պարասխանողը գտնում է, որ օրենսգրքի վիճարկվող դրույթը ՆՏ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչելու հիմքեր չկան:

5. ՆՏ սահմանադրական դարարանն իր՝ 09.04.2007թ. ՄԴՈ-690 որոշման մեջ հստակ իրավական դիրքորոշումներ է արտահայտել նաեւ սույն գործին անմիջականորեն առնչվող այնպիսի հարցերի վերաբերյալ, ինչպիսիք են.

նախ՝ դարական իշխանության համակարգում վճռաբեկ դարարանի՝ ՆՏ Սահմանադրությամբ նախատեսված գործառնական փեղը եւ դերը,

երկրորդ, օրենքի միատեսակ կիրառությունն ապահովելու՝ վճռաբեկ դարարանի սահմանադրական գործառույթի բովանդակությունը եւ դրա իրացման երաշխավորումն օրենսգրքում եւ այլ իրավական ակտերում,

երրորդ, դարական պաշտպանության սահմանադրական իրավունքի իրացման օրենսդրական երաշխավորվածությունը դարական ակտերի բողոքարկման գործող կարգում,

չորրորդ, դարական բողոքարկման հարաբերությունների կարգավորման բնագավառում արդարադարության արդյունավետության եւ անձի իրավունքների դարական պաշտպանության երաշխավորումն օրենսդրական փոփոխություններում:

Սույն գործի շրջանակներում սահմանադրական դարարանը հենվում է նշված որոշմամբ արտահայտված իր իրավական դիրքորոշումների վրա եւ նշում, որ ՆՏ Սահմանադրությունը եւ օրենքները նախատեսում են դարական ակտերի օրինականությունը եւ հիմնավորվածությունն սպուգելու այնպիսի արդյունավետ միջոց, ինչպիսին է դրանց բողոքարկումը վերադաս դարական աստիճան: Այսպես, վերաքննության կարգով բողոքարկման ենթակա ակտերի շրջանակը որոշված է ՆՏ դարական օրենսգրքի 58 հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերով եւ ՆՏ քր. դար.օր.-ի 376.1

հողվածով, իսկ վճռաբեկության կարգով բողոքարկման ենթակա ակտերի շրջանակը որոշված է ՏՏ դատական օրենսգրքի 50 հոդվածի 2-րդ և 5-րդ մասերով և ՏՏ քր. դատ.օր.-ի 403 հոդվածով: ՏՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 24 հոդվածի 6-րդ մասը սահմանում է, որ քրեական գործերով դատարանի դատավճիռը և որոշումները կարող են վերանայել միայն համապատասխան վերադաս դատարանները՝ օրենսգրքով սահմանված կարգով: Օրենսգրքի 377 հոդվածի համաձայն առաջին արյանի դատարանների դատական ակտերի դեմ բերված վերաքննիչ բողոքներով գործերը քննում է քրեական վերաքննիչ դատարանը, իսկ 403 հոդվածի համաձայն վճռաբեկ դատարանը վերանայում է վերաքննիչ դատարանի դատական ակտերը:

Դատական ակտերի նման հաջորդականությամբ վերանայումն առաջին հերթին պայմանավորված է ՏՏ Սահմանադրության 92 հոդվածի 1-ին մասով սահմանված հիերարխիայով, համաձայն որի՝ «Նայաստանի Նանրապետությունում գործում են ընդհանուր իրավասության առաջին արյանի, վերաքննիչ դատարանները և վճռաբեկ դատարանը,...»: Այս դրույթով Սահմանադրությունն ամրագրել է ընդհանուր իրավասության դատարանների եռաստիճան համակարգը:

Ըստ Եվրախորհրդի Նախարարների կոմիտեի հանձնարարականների՝ փարբեր մոտեցում է ցուցաբերվում դատական փարբեր արյանների իրավասությունների սահմանմանն ու դրանց իրականացման կարգերին, ընդ որում, երրորդ արյանի դատարան բողոքներ պեղք է բերվեն առաջին հերթին այնպիսի գործերով, որոնք կարող են նպաստել իրավունքի զարգացմանը կամ կարող են նպաստել օրենքի միանման մեկնաբանմանը:

Այս մոտեցումները բխում են նաև ՏՏ Սահմանադրության 92 հոդվածի դրույթներից, որի շրջանակներում է, որ օրենսդիրը հնարավորություն է տվել ՏՏ վճռաբեկ դատարանին ոչ բոլոր գործերը քննության ընդունել:

Այնուհանդերձ, վճռաբեկ դատարանի հայեցողական լիազորությունների շրջանակները չեն կարող անսահմանափակ լինել, և օրենքն այնպես պեղք է կարգավորի հարցը, որպեսզի չխախտվեն անձի սահմանադրական իրավունքները: Այլապես դա ոչ միայն չի նպաստի արդարադատության իրականացմանը, այլև հնարավորինս կխոչընդոտի սահմանադրական նորմերի անմիջականորեն գործելուն և կխաթարի խախտված իրավունքները վերականգնելու ինստիտուտը՝ անձին զրկելով իր իրավունքները պաշտպանելու հնարավորությունից:

6. ՆՏ սահմանադրական դատարանն օրենսգրքի՝ վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունքի հետ կապված առանձին հոդվածների սահմանադրականությունը որոշելու շրջանակներում արտահայտել է իր իրավական դիրքորոշումները 11.04.2007թ. ՄԴՈ-691 որոշման մեջ:

Սույն գործով վիճարկվող օրենքի նորմը ներառված է օրենսգրքի 11-րդ բաժնում, որը վերնագրված է՝ «Վարույթը վճռաբեկ դատարանում»: Դրանում նախատեսված են վճռաբեկության կարգով դատավճիռների ու որոշումների վերանայման դեպքերը, վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող անձանց շրջանակը, սահմանված են վճռաբեկ բողոք բերելու հիմքերը, վճռաբեկ բողոքի բովանդակությունը եւ դատարարական բոլոր այն ընթացակարգերը, որոնք կազմում են վճռաբեկ դատարանի վարույթի բովանդակությունը: Նշված բաժնում Կետ գրած նորմերը եւ դրույթները փոխկապակցված են եւ լրացնում են միմյանց:

Նաշվի առնելով այն խնդրի առանձնահատկությունը, որի լուծման համար է կոչված վճռաբեկ դատարանը, օրենսդիրը սահմանել է ինչպես այդ մարմնին դիմելու իրավունք ունեցող սուբյեկտների շրջանակը, այնպես էլ վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու հիմքերը:

ՆՏ վճռաբեկ դատարանին բողոք ներկայացնելու իրավունք ունեցող սուբյեկտների շրջանակը եւ նրանց իրավունքները նշված են օրենսգրքի 404 հոդվածում: Դրանք են՝

1) դատավարության մասնակիցները, բացառությամբ քրեական հետապնդման մարմինների, իսկ օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ նաեւ դիմողները,

2) գլխավոր դատախազը եւ նրա տեղակալները՝ օրենքով նախատեսված դեպքերում:

Օրենսգրքի 404 հոդվածի 1-ին մասում, որը սահմանում է բողոքարկման ընդհանուր կանոնը, նախատեսված է, որ վճռաբեկ դատարան կարող են բողոքարկվել վերաքննիչ դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող եւ գործն ըստ էության չլուծող դատական ակտերը, ինչպես նաեւ վերաքննիչ դատարանի՝ գործն ըստ էության չլուծող դատական ակտերի վերանայման արդյունքում կայացված որոշումները: Օրենսգրքի 404 հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է նաեւ բողոքարկման պարտադիր այլ պայմաններ: Մասնավորապես հոդվածի 2-րդ մասի փառացի մեկնաբանությունից բխում է, որ վճռաբեկության կարգով բողոքարկումը սահմանափակվում է այն դեպքերում, երբ վերաքննության կարգով բողոքարկման ենթակա դատական ակտը նույն հիմքերով չի բողոքարկվել վերաքննիչ դատարանում:

Նշված իրավակարգավորման իրավաչափությունը հարկ է գնահատել ՏՏ եռաստիճան դարական համակարգում դարական ակտերի բողոքարկման, վերաքննության եւ վճռաբեկության կարգով դարական ակտերի վերանայման վարույթների առանձնահատկությունների, ինչպես նաեւ ՏՏ Ազգային ժողովի կողմից 2007 թվականի նոյեմբերի 28-ին ընդունված՝ «Նայասպանի Նանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՏՕ-270-Ն օրենքով քրեադատավարական օրենսդրության մեջ կատարված փոփոխությունների համադրությամբ: Վերջիններիս համաձայն՝ ընդհանուր իրավասության դատարանի դարական ակտերը կարող են բողոքարկվել **միայն վերաքննության կարգով**, եւ վճռաբեկ դատարանը բողոքի հիման վրա օրենքով նախատեսված դեպքերում եւ կարգով վերանայում է վերաքննիչ դատարանի դարական ակտը: Կատարված փոփոխությունների արդյունքում ՏՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 385 հոդվածի 1-ին մասում ամրագրվեց նաեւ դրույթ, որի համաձայն վերաքննիչ դատարանը դարական ակտը վերանայում է **վերաքննիչ բողոքի հիմքերի եւ հիմնավորումների սահմաններում**:

Բացի դրանից, վերաքննիչ դատարանում եւ վճռաբեկ դատարանում գործի քննության սահմանները համապատասխանաբար նախատեսող 385 եւ 415 հոդվածների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ, պայմանավորված այդ դատարանների գործառույթով, վերաքննիչ ու վճռաբեկ վարույթների սահմաններն էապես փարբեր են:

Վերոհիշյալ դրույթները դիտարկելով համակարգային փոխկապակցության մեջ՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ վիճարկվող դրույթը նպատակ է հետապնդում վերաքննության կարգով դարական ակտի բողոքարկումը՝ որպես վճռաբեկության կարգով դարական ակտը բողոքարկելու պարտադիր նախապայման, ապահովել ոչ միայն ձեւական, այլեւ բովանդակային առումով՝ հնարավորություն փախել վճռաբեկ դատարանին անդրադառնալու այն հանգամանքներին, որոնք վերաքննության կարգով հետազոտվել եւ գնահատվել են, որոնց վերաբերյալ վերաքննիչ դատարանն արտահայտել է իր դիրքորոշումը:

7. Օրենսգրքի վիճարկվող հոդվածի 2-րդ մասի իրավական բովանդակությունից բխում է, որ վճռաբեկ դատարանը գործն ըստ էության քննող դատարան չէ, այլ ստուգում է դարական ակտի օրինականությունն ու հիմնավորվածությունը, հետեւաբար՝ անձը չի կարող վերաքննության կարգով բողոքարկման ենթակա

դասական ակտը բողոքարկել վճռաբեկ դատարանում, եթե դասական ակտը նույն հիմքերով չի բողոքարկել վերաքննիչ դատարանում: Այսինքն՝ բողոքում նշված հիմքի (հիմքերի) վերաբերյալ ստորադաս դասական ասյաններում քննություն չի կատարվել, ապացույցներ չեն հավաքվել, հետազոտվել ու գնահատվել, որը վճռաբեկ դատարանին հնարավորություն կտար ստուգելու փոխարեն դասական ակտի օրինականությունն ու հիմնավորվածությունը:

Որքան էլ ընդունելի է նման մոտեցումը, այնուամենայնիվ, օրենքով հստակ չի նախատեսվել իրավակարգավորումն այնպիսի դեպքում, երբ դատապարտյալը, համաձայն լինելով առաջին ասյանի դատարանի դատավճիռին՝ այն չի բողոքարկել վերաքննության կարգով, մինչդեռ մեղադրանքի կողմի (դատախազի, քուժողի) բողոքի հիման վրա վերաքննիչ դատարանը կայացրել է նոր դասական ակտ, որով բեկանել է առաջին ասյանի դատարանի արդարացման դատավճիռը եւ կայացրել է մեղադրական դատավճիռ կամ առաջադրված մեղադրանքի սահմաններում կիրառել է ավելի ծանր հանցագործության համար օրենք կամ նշանակել է ավելի խիստ պարիժ: Օրենսգրքի 394, 395, 397-400 հոդվածներով նախատեսված վերոհիշյալ լիազորություններն իրականացնելով՝ վերաքննիչ դատարանը կայացնում է դատավճիռ, որն ըստ էության դառնում է նոր, առաջին անգամ ընդունված դասական ակտ եւ որն օրենսգրքի 404 հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն չի կարող բողոքարկվել վճռաբեկ դատարանում:

Արդարացման դատավճիռը բեկանելու եւ մեղադրական դատավճիռ կայացնելու, առաջադրված մեղադրանքի սահմաններում ավելի ծանր հանցագործության համար դատապարտելու կամ առաջին ասյանի դատարանի նշանակած պարիժից ավելի խիստ պարիժ նշանակելու, ինչպես նաեւ հանցագործության որակումը քրեական օրենքի այն հոդվածով փոխելու, որը պարասխանավորություն է նախատեսում ավելի թեթեւ հանցագործության համար, առաջին ասյանի դատարանի դատավճիռը բեկանելու՝ գործի վարույթը կարճելու կամ քրեական հետապնդումը դադարեցնելու վերաքննիչ դատարանի լիազորությունների պայմաններում օրենսգրքի 404 հոդվածի 2-րդ մասում նախատեսված պայմանի փառացի մեկնաբանությունը փաստորեն վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունքից կարող է զրկել դատավարության բոլոր մասնակիցներին (դատապարտյալ, պաշտպան, մեղադրող, քուժող եւ այլն):

Վիճարկվող հոդվածի 2-րդ մասի նման կիրառումն ուղղակի հակասության մեջ կմտնի ՆՏ Սահմանադրության 20 հոդվածի 3-րդ մասի հետ, ըստ որի՝ «Յուրաքանչյուր ոք ունի իր նկատմամբ կայացված դատավճռի՝ օրենքով սահմանված կարգով վերադաս դատարանի կողմից վերանայման իրավունք»:

Բացի դրանից, նման մեկնաբանումը չի նպաստի արդարադատության լիարժեք իրականացմանը, դատական սխալները շրկելու եւ միասնական դատական պրակտիկա ձեւավորելու գործին: **Վերաքննիչ դատարանի ըստ էության նոր դատավճռի բողոքարկումը վճռաբեկ դատարան պետք է մատչելի լինի դատավարության մասնակիցների համար:** Նորմի առկա ձեւակերպումը ենթադրում է, որ դատավարության մասնակիցը չի կարող առանց վերաքննիչ բողոքի շրջանակներում առաջին աստիճանի դատարանի ակտիվ բողոքարկելու այն բողոքարկել վճռաբեկ դատարան:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ, հաշվի առնելով ՆՏ Սահմանադրության 20 հոդվածի 3-րդ մասի պահանջը, ինչպես նաեւ ՆՏ վճռաբեկ դատարանի գործառնությունները, ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404 հոդվածի վիճելի նորմի մեկնաբանությունը եւ կիրառումը պետք է ապահովի վճռաբեկ բողոքի պարտադիր ընդունումն ու քննությունը բոլոր այն դեպքերում, երբ վերաքննիչ բողոքի շրջանակներում վերաքննիչ դատարանը շահագրգիռ կողմի բողոքի քննության արդյունքներով կայացրել է առաջին աստիճանի դատարանի դատական ակտից փարբերվող՝ ըստ էության նոր, դատական ակտ: Նման մոտեցումը ոչ միայն կնպաստի դատական փվյալ աստիճանի կողմից առավել ամբողջական նախադեպի ձեւավորմանը, այլեւ էապես կբարձրացնի արդարադատության արդյունավետությունը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետով, 102 հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Նայաստանի Նանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 69 հոդվածներով, Նայաստանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Յ.**

1. ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404 հոդվածի 2-րդ մասը համապատասխանում է ՆՏ Սահմանադրությանը՝ սույն որոշման մեջ սահմանադրական դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում:

2. Նայասարանի Նանրապելություն Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՆՈՂ

Գ. ՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

22 դեկտեմբերի 2009 թվականի
ՍԴՈ-849